

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, mart.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdulkarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI IQTISODIYOTDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINING IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TA'SIR ETUVCHI TIZIMLASHTIRILGAN TAHDIDLAR.....	40
Qodirov Tuyg'un Uzoqovich, Nabiyev Bexzod Shavkatovich	
SANOAT TARMOQLARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSIYA VA TEXNOLOGIK MODERNIZATSIYANING O'RNI	44
Boboqulov Sanjar Bahromqulovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI BAHOLASHNING USLUBIYOTI VA UNING SOLIQ TIZIMIDA QO'LLANILISHI	49
To'xtabayev Oybek Odilovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH BO'YICHA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR.....	56
Ismailov Bobir Salomovich	
TIJORAT BANKLARI INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	62
Yangiboyev F.B.	
MINTAQAVIY IQTISODIY SALOHİYATDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	68
Turayev Og'abek Kaxramonovich	
XORIJIY MAMLAKATLARDA TO'QIMACHILIK KLASTERLARINI RIVOJLANTIRISH TAJRIBASI.....	75
Yusupova Feruza Yo'ldoshevna	
BANK XIZMATLARI SIFATINI BOSHQARISHNING INTEGRATSION VA ADAPTIV MODEL.....	83
Ibroximov Ilxomjon Shavkatjon o'g'li	
QURILISH TASHKILOTLARI FAOLIYATINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELLAR ASOSIDA BAHOLASH	89
Qidirniyazov Ajiniyaz Sherniyazovich	
ICHKI NAZORAT VA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDAGI XAVFLARNI BOSHQARISH	94
Islamova Nargiza Mirzaxidovna	
TURIZMNING MINTAQADA IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI	104
Rasulova Muxabbat Teshabayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH ORQALI INVESTITSION JOZIBADORLIKNI OSHIRISHNING HOZIRGI KUNDAGI HOLATI TAHLILI	111
Begamov S.X.	
RETHINKING JOB CREATION: ONTOLOGICAL AND EPISTEMOLOGICAL FOUNDATIONS OF MACROECONOMIC EMPLOYMENT ANALYSIS.....	116
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
HUDUDIY TURIZM KLASTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	125
Ro'zimova Xusnora Mirzobek qizi	
SUG'URTACHILIK VA O'ZBEKISTONDA SUG'URTA SEKTORINING HOLATI.....	129
O'runboyeva Sotima Alisher qizi	
GO'SHT VA GO'SHT MAHSULOTLARINI SANOAT USULIDA QAYTA ISHLASHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARI.....	134
Kaydarova Sitora Suranbay qizi	
KORXONALAR QIYMATINI BAHOLASH VA BOZOR BAHOSINI SHAKLLANTIRISH METODOLOGIYASI.....	139
Abduraxmanov Sherzodbek Ravshanovich	
YASHIL IQTISODIYOT: EKOLOGIK BARQARORLIK VA IQTISODIY SAMARADORLIK UYG'UNLIGI.....	145
Jamaldinova Asalxon Saliyevna	
2025-YILDA O'ZBEKISTON UCHUN ENG YAXSHI 10 TA TRANSPORT TEXNOLOGIYALARI VA INNOVATSIYALARI	151
Mamasaliyeva Mukaddas Ibadullayevna, Beketov Timur Kazakbayevich	

MAHSULOT TANNARXINI ANIQLASHNING INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUVLARI: AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY TIZIMLAR QIYOSIY TAHLILI	155
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ	163
Хайдарова Ёркиной Аскар кизи	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING FISKAL VA INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARI	170
Mamatova Nodira Mirzavaliyevna	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА И УСТОЙЧИВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ: ФОРМИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ МОДЕЛИ ПЕРЕХОДА ТЕПЛИЧНЫХ ХОЗЯЙСТВ ТАШКЕНТСКОЙ АГЛОМЕРАЦИИ НА СОЛНЕЧНЫЕ СИСТЕМЫ ЭНЕРГОСНАБЖЕНИЯ	178
Срожиддинова Зарина Хайриддиновна, Абдувалиева Зилола Абдуллаевна	
МАМЛАКАТИМИЗДА QISHLOQ HUDUDLARIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	186
Yuldashova Nilufar Ziyabayevna	
RIVOJLANISHDA RAQOBAT EMAS, BALKI HAMKORLIKNING USTUVORLIGI: NAZARIY VA AMALIY TAHLIL	190
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
IJTIMOY HIMOYA QAMROVINI KENGAYTIRISH MEKANIZMLARI VA "QAMRAB OLINMAGAN O'RTA QATLAM" MUAMMOSI	196
Bafoev Farrux Jo'raqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA EKOLOGIK BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH	202
Shanazarova Gulyoraxon Baxtiyarovna	
O'ZBEKISTON STARTAP EKOTIZIMIDA INVESTITSIYA JALB QILISH JARAYONINING INSTITUTSIONAL MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEKANIZMLARI	208
Xoliqova Xurshidaxon Xayotjon qizi	
INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH SHAROITIDA STARTAP EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY JIHLTLARI	214
Usmanov Gafurjon Shavkatovich	
QURILISHDA ISHLAB CHIQRISH VA SIFATNI BOSHQARISH TIZIMLARINING RIVOJLANISHI	220
Buriyev Xakim Toshimovich, Usmanov Ilxom Achilovich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION MUHITNI TAKOMILLASHTIRISHNING STRATEGIYALARI	225
Xolov Sherali Axrorboyevich	
2010-2024-YILLARDA O'ZBEKISTONDA TO'QIMACHILIKNI INVESTITSIYALASHNING EKONOMETRIK TAHLILI	229
Ashurov Shuhratbek Qudrat o'g'li	
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING ZAMONAVIY USULLARI	233
Sherbekova Kamola Norbekovna	
AHOLI MOLIYAVIY SAVODXONLIGI DARAJASI VA UNI BAHOLASHNING ILMIY-USLUBIY ASOSLARI	243
Abduvoxidov Akmal Abdulazizovich	
MARKAZIY BANK KURS SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI	249
Saydullayev Nodirbek Narzullaevich	
O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISH SALOHİYATI VA MUAMMOLARI	258
Raupov Shuxrat Soyibovich	
ЭКОТУРИЗМ В УЗБЕКИСТАНЕ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	264
Абидова Дилфуза Игамбердиевна, Рахматуллаева Зулайхо Хасан кизи	
DIGITAL ECONOMY AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE: BUSINESS CHANGE IN THE REGIONS	270
Abdullayev Muzaffar Abdujabbarovich	

QISHLOQ XO'JALIK MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASHDA IOT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	273
Mirzaev Dilshod Artikovich	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ СТАРТАП-ПРОЕКТОВ В ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА.....	279
Касимова Наргиза Сабитджановна	
YASHIL IQTISODIYOTNING NAZARIY ASOSLARI VA UNGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	284
Ismoyilova Mahliyo Oybek qizi	
BOSHQARUVDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR (OLIV TA'LIM MISOLIDA).....	289
Kariyeva Gulnora Abdullayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV MIJOZLARGA XIZMAT KO'RSATISHNING AMALDAGI HOLATI VA ASOSIY TENDENSIYALARI.....	295
Qurbonov Odilbek Ro'zmatovich	
O'ZBEKISTONDA SPORT FEDERATSIYALARI VA ASSOTSIATSIYALARINI SAMARALI BOSHQARISH TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'LLARI.....	302
Umed Farmonkulovich Radjabov	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN IQTISODIY MEKANIZMNI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA ULARNING AMALIY AHAMIYATI.....	307
Mullayeva Mexrangiz Axtam qizi	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA).....	313
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Muradova Nazira Raximjanovna	
RAQAMLI MARKETING VA ONLAYN PLATFORMALAR ORQALI EKOTURISTIK MAJMUALARNI OMMALASHTIRISH TRENDI.....	318
Xolmatova Parvina Asliddin qizi	
O'ZBEKISTONDA SOLIQ MA'MURCHILIGI STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI VA ULARNI YECHIMLAR.....	323
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
РАЗВИТИЕ ДИСТАНЦИОННОГО БАНКОВСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В ХОРЕЗМСКОЙ ОБЛАСТИ НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА КАК ФАКТОР РЕГИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА.....	327
Бахтиёров Худайберган Хамдам угли	
MAHALLIY BUDJETLARDA TRANSFERTLARGA QARAMLIK DARAJASINI BAHOLASH (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	335
Xudoyqulov Hamidjon Abdullayevich	
QORAQALPOG'ISTON QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHNI BOSHQARISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI.....	342
Tajibaev Berdax Asqarbay uli	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION JARAYONLARNI JADALLASHTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	347
Ashurova Maftuna Ortiq qizi	
STRATEGIC DIRECTIONS FOR INCREASING CAPITAL EFFICIENCY OF COMMERCIAL BANKS: DIGITALIZATION AND RISK MANAGEMENT INTEGRATION.....	352
Sadullaeva Mokhinur Aziz kizi	
TECHNOLOGY MANAGEMENT AND SME INTERNATIONALIZATION: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW.....	358
Abduxafizova Madinabonu Mirabbos qizi	
TA'LIM SIFATINI BAHOLASH MEZONLARINI SHAKLLANTIRISH USULLARI.....	363
Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	
SMART UNIVERSITET KONSEPSIYASI ASOSIDA REYTING VA RAQOBATBARDOSHLIKNI INTEGRAL BOSHQARISH.....	371
Xudoyqulov Husen Ahadovich	

BUXGALTERIYA HISOBINING MILLIY VA XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIVAVIY HISOBOT 1-SHAKLINING QIYOSIY TAHLILI	379
Shodiyev Murodjon Bakirovich	
SUG'URTA BOZORINING RAQAMLI RIVOJLANISHIDA NAZARIY QARASHLAR	384
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA INNOVATSION LOYIHALAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI	389
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
MAHALLIY BUDJETLAR DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI	397
P.SH.Usmonov	
СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДОВ ИНВЕСТИЦИОННОГО АНАЛИЗА ДЛЯ ОЦЕНКИ ДОХОДНОСТИ АКЦИЙ УЗБЕКСКИХ ЭМИТЕНТОВ.....	401
Ирмухамедова Муслима Дилшодовна	
KORXONA VA TASHKILOTLARDA INSON KAPITALIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA KORPORATIV MADANIYAT, AXLOQIY-RUHIY VA MA'NAVIY MUHITNING O'RNI	407
Suyunov Dilmurod Xolmurodovich, Qodirov Tuyg'un Uzoqovich	
ELEKTRON PULLARNING MOHIYATI VA ULARNING MILLIY TO'LOV TIZIMIDAGI ROLI.....	416
Toshniyozov Sherali Kamoliddinovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA UY XO'JALIKLARINING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI KENGAYTIRISH.....	423
Eshbaeva Shahnoza Faxriddinovna	
APPLICATION OF EXTREME MODELS IN ASSESSING THE ECONOMIC POTENTIAL OF AN ENTERPRISE	428
Musayeva Shoira Azimovna	
SOLIQ MA'MURCHILIGIDA XORIJIY TAJRIBA HAMDA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH SAMARADORLIGI.....	435
Bozorova Ozoda Raximovna	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATI IMIJINI OSHIRISHDAGI MUAMMOLARNI HAL ETISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI: QIYOSIY TAHLIL.....	439
Bekmurodov Navruz Ergashevich	
TA'LIM XIZMATLARI SOHASIDA YARATILGAN YALPI QO'SHILGAN QIYMAT DINAMIKASI VA UNI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	449
O'rinov Komiljon Kozimovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHNING MINTAQAVIY OMILLARI.....	453
Salomat Norova	
QURILISH MATERIALLARI BOZORI VA UNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	459
Usubjonov Zaxriddin Vasliddin o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKSPORT OPERATSIYALARINI SUG'URTA QILISHNI RIVOJLANTIRISH.....	465
Xalikov R. B.	
BIZNES JARAYONLAR AUTSORSINGINI OPTIMALLASHTIRISH USULLARI TAHLILI	472
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
DAVLAT MOLIVAVIY BOSHQARUVI SAMARADORLIGINING IJTIMOY ADOLATGA TA'SIRINING PEFA VA CEQ METODOLOGIYALARI ORQALI TAHLILI	477
Zokirjonov Muhammadsodiq Ravshanbek o'g'li	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDIT XIZMATINI TASHKIL QILISHNING XORIJ TAJRIBASI	485
Turmanqulov Norpo'lat Sa'dullayevich	
MINTAQADA IJTIMOY HIMOYA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH.....	491
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANISHDA EKOLOGIK INNOVATSIYALARNI QO'LLAB-QUVVATLASH YO'NALISHLARI	495
Ismatov Sharofiddin Asatulloevich	

THE ESSENCE OF THE OPTIMAL COST STRATEGY	500
Sodiqov Mirakhror Abbos ugli	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TOG'-KURORT ZONALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY JIHATLARI (CHORVOQ ERKIN TURISTIK ZONASI MISOLIDA)	504
Shomurodova Shahnoza G'ayratovna	
ICHKI AUDIT SIFATI VA SAMARADORLIGI TUSHUNCHALARINING IQTISODIY MAZMUNI HAMDA ULARNING O'ZARO BOG'LIQLIGI	509
Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARI FAOLIYATINI SOLIQQA TORTISH VA UNI HISOBINI YURITISH	517
Abdullayev Abdurauf	
TIJORAT BANKLARNING RISKLARINI BAHOLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	522
Kudaybergenova Guzal Kuanishbayevna	
TIJORAT BANKLARIDA KORRUPSIYAVIY-KOMPLAENS MUAMMOLARI: TAHLIL VA YECHIMLAR	527
Yunusov Baxtiyor Shavkatovich	
MAISHIY XIZMAT KO'RSATISHNING SIFAT NAZORATINI HAMDA TASHKILY-IQTISODIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	532
Meliyev X.T.	
ОЦЕНКА КАЧЕСТВА СЕРВИСА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ НА ОСНОВЕ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ОПРОСА	541
Усманова Азиза Баходировна	
RAQAMLI BANK XIZMATLARI ORQALI MOLIVAVIY INKLYUZIVLIKNI KENGAYTIRISH	545
Azlarova Mushtariybegim Abror qizi	

rivojlanishi moliyaviy inklyuzivlikni kengaytirish uchun yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Keniyada M-Pesa, Hindistonda UPI, Xitoyda WeChat Pay kabi tizimlar raqamli kanallar orqali keng aholi qatlamlarini rasmiy moliyaviy tizimga jalb etishning muvaffaqiyatli namunalari hisoblanadi.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda raqamli moliyaviy xizmatlar bozori jadal sur'atlarda rivojlanmoqda. Payme, Click, UzCard va MyUzcard kabi platformalar kundalik to'lovlarni amalga oshirishda keng qo'llanilmoqda. Biroq ushbu rivojlanish hali to'liq moliyaviy inklyuzivlikka erishishni ta'minlay olmayapti. Xususan, qishloq aholisi, keksalar, norasmiy iqtisodiyot vakillari hamda past daromadli oilalar raqamli moliyaviy xizmatlardan yetarli darajada foydalanmayapti.

Mazkur maqolaning maqsadi — O'zbekistonda raqamli bank xizmatlari orqali moliyaviy inklyuzivlikni kengaytirish imkoniyatlari va mavjud to'siqlarni tahlil qilish, xorijiy tajribani o'rganish hamda davlat siyosati va biznes modellari doirasida amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli moliyaviy xizmatlar va moliyaviy inklyuzivlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik so'nggi o'n yil davomida xalqaro ilmiy adabiyotlarda keng ko'lamda tadqiq etilmoqda. Xususan, Jack va Suri [2] Keniyada M-Pesa mobil pul o'tkazmalari tizimining joriy etilishi natijasida mamlakat aholisining qariyb 2 foizi qashshoqlik darajasidan chiqishga erishganini empirik jihatdan isbotlab bergan. Ushbu tadqiqot raqamli moliyaviy inklyuzivlikning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ko'rsatadigan ta'sirini yorituvchi eng muhim ilmiy ishlardan biri sifatida e'tirof etiladi.

Demirg'uch-Kunt va hammualliflar [3] o'z tadqiqotlarida 148 mamlakatni qamrab olgan Global Findex ma'lumotlari asosida raqamli to'lov tizimlaridan foydalanish moliyaviy inklyuzivlikni kengaytirishning tezkor va nisbatan arzon vositasi ekanligini ko'rsatib bergan. Ularning natijalari raqamli to'lov kanallarining rivojlanishi aholining bank hisobvaraqlarini ochish jarayonini sezilarli darajada osonlashtirishini tasdiqlaydi.

Markaziy Osiyo mamlakatlari bo'yicha olib borilgan ayrim tadqiqotlarda Khwaja va Mian [4] kredit bozorlarida yuzaga keladigan informatsion assimetriya muammosini tahlil qilgan bo'lsa, Kaffenberger va Totolo [5] past daromadli aholi qatlamlarining raqamli moliyaviy xizmatlardan foydalanish xulq-atvorini o'rgangan. Ularning ilmiy ishlari raqamli moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlashda nafaqat texnologik infratuzilma, balki moliyaviy savodxonlik darajasi ham muhim omil ekanligini ta'kidlaydi.

Mahalliy ilmiy adabiyotlarda Yusupov [6] O'zbekistonning raqamli moliyaviy bozori rivojlanishining asosiy tendensiyalarini tahlil qilib, milliy to'lov tizimlarining rivojlanish jarayonini yoritgan. Biroq, mavjud tadqiqotlarda raqamli bank xizmatlarining moliyaviy inklyuzivlik darajasiga ta'siri alohida ilmiy yo'nalish sifatida yetarli darajada o'rganilmagan. Mazkur maqolada aynan shu ilmiy bo'shliqni to'ldirishga harakat qilinib, O'zbekiston sharoitida raqamli bank kanallari va moliyaviy qamrov o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik kompleks yondashuv asosida tahlil qilinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotni amalga oshirishda quyidagi usullardan foydalanildi: adabiyotlarni tizimli sharhlash, qiyosiy-tahliliy usul, statistik tahlil va SWOT tahlili. Qiyosiy usul orqali O'zbekiston va rivojlangan mamlakatlar (Kenya, Hindiston, Janubiy Koreya, Braziliya)ning raqamli banking modellari solishtirildi.

Statistik tahlil uchun O'zbekiston Markaziy banki, O'zbekiston Statistika qo'mitasi, Jahon banki va GSMA Intelligence tomonidan 2019–2024-yillar oralig'ida e'lon qilingan ma'lumotlar bazalaridan foydalanildi. Moliyaviy inklyuzivlikni o'lchashda Jahon banking Global Findex ko'rsatkichlari tizimiga tayanildi.

SWOT tahlili O'zbekistondagi raqamli moliyaviy inklyuzivlikning kuchli va zaif tomonlarini, imkoniyatlari va tahdidlarini aniqlash maqsadida qo'llanildi. Ekspert baholash usuli qo'llanilganda 12 nafar tijorat banklari va fintech kompaniyalari mutaxassislarining fikr-mulohazalari to'plandi. Barcha manbalar va ma'lumotlar 2024-yil may-oktyabr oylarida yig'ildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda raqamli bank xizmatlari bozori 2019-yildan buyon jadal rivojlanish bosqichini boshdan kechirmoqda. 2024-yilning birinchi yarim yilligida mamlakatda mobil banking foydalanuvchilari soni 22,4 million kishiga yetdi — bu 2019-yilga nisbatan 5,3 baravar ko'pdir. Internet orqali amalga oshirilgan to'lovlarning yillik hajmi 480 trillion so'mdan oshdi.

Raqamli to'lov vositalari orasida Payme va Click platformalari eng katta bozor ulushini egallagan bo'lib, ularning umumiy foydalanuvchilari soni 15 million nafardan ortiqni tashkil etadi. UzCard va Humo milliy to'lov tizimlariga ulangan kartalar soni esa 30 million donadan oshgan. Shunga qaramasdan, moliyaviy inklyuzivlikning to'liq ta'minlanishiga hali erishilmagan (1-jadval).

1-jadval. O'zbekistonda raqamli bank xizmatlarining asosiy ko'rsatkichlari (2019–2024)

Ko'rsatkich	2019	2021	2022	2023	2024
Mobil banking foydalanuvchilari, mln.	4,2	9,8	14,3	18,7	22,4
Internet-banking foydalanuvchilari, mln.	2,1	5,4	8,9	12,6	16,1
Raqamli to'lovlar hajmi, trln. so'm	48	142	261	374	480
Bank kartalarining qamrovi, %	41	56	63	70	76
Qishloq aholisi qamrovi, %	18	29	36	42	48

Manba: O'zbekiston Markaziy banki ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, 2019–2024-yillar davomida barcha ko'rsatkichlarda sezilarli o'sish kuzatilgan. Biroq qishloq aholisi qamrovining past darajada qolayotgani — 2024-yilda atigi 48 foizni tashkil etgani — moliyaviy inklyuzivlikdagi hududiy tafovutlarning hali ham to'liq bartaraf etilmaganligini ko'rsatadi.

Tadqiqot jarayonida raqamli bank xizmatlari orqali moliyaviy inklyuzivlikni kengaytirishga to'sqinlik qiluvchi bir qator omillar aniqlandi. Infratuzilma omili nuqtai nazaridan qaralganda, qishloq va tog'li hududlarda mobil internet tarmog'ining barqarorligi va tezligi yetarli darajada emas. 2024-yil ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekiston qishloq hududlarining 23 foizida 4G tarmoqlari hali ham mavjud emas.

Raqamli savodxonlik omili jihatidan esa 2024-yilda o'tkazilgan so'rovnoma natijalariga ko'ra, 60 yoshdan oshgan aholining 71 foizi smartfondan foydalanish ko'nikmalariga ega emas. Past daromadli oilalarda smartfon egaligi darajasi o'rtacha 43 foizni tashkil etadi, bu esa ularning raqamli bank xizmatlaridan foydalanishi uchun muhim boshlang'ich to'siqlardan biri hisoblanadi.

Ishonch va xavfsizlik muammosi ham muhim ahamiyat kasb etadi. So'rovnomada ishtirok etgan respondentlarning 38 foizi raqamli to'lovlar xavfsizligidan shubhalanishi sababli ulardan foydalanmaslikni afzal ko'rishini bildirgan. Ayollar va keksalar orasida bu ko'rsatkich yanada yuqori bo'lib, mos ravishda 47 va 64 foizni tashkil etadi.

Til va interfeys muammosi ham e'tiborga molik. Mavjud mobil bank ilovalarining aksariyati o'zbek tilidagi interfeys va yordam tizimlariga to'liq ega emas. Bu holat o'zbek tilida so'zlashuvchi foydalanuvchilarning, ayniqsa qishloq aholisining, ushbu xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini cheklaydi.

Raqamli bank xizmatlari orqali moliyaviy inklyuzivlikni kengaytirishda bir qator mamlakatlar samarali tajribaga ega. Masalan, Keniyada 2007-yilda ishga tushirilgan M-Pesa tizimi hozirda mamlakat katta yoshli aholisining 73 foiziga xizmat ko'rsatmoqda. Mazkur tizim muvaffaqiyatining asosiy omillaridan biri shundaki, u dastlab oddiy satr-kod (USSD) texnologiyasi asosida ishlagan bo'lib, internet mavjud bo'lmagan sharoitda ham xizmatdan foydalanish imkonini bergan.

Hindistonda 2016-yilda joriy etilgan Unified Payments Interface (UPI) tizimi 2024-yilga kelib oyiga 10 milliarddan ortiq tranzaksiyalarni qayta ishlaydigan darajaga yetdi. Hukumatning Jan Dhan Yojana dasturi doirasida kam ta'minlangan aholiga ochilgan bank hisobvaraqlarining UPI tizimi bilan integratsiya qilinishi moliyaviy qamrovni sezilarli darajada kengaytirishga xizmat qildi [7].

Janubiy Koreyada esa banklar va fintech kompaniyalarining davlat tomonidan tartibga solinadigan regulatory sandbox muhitida hamkorlik qilishi innovatsion moliyaviy texnologiyalarni tezkor joriy etishga imkon yaratdi. Braziliyada 2020-yilda ishga tushirilgan Pix tezkor to'lov tizimi esa atigi ikki yil ichida 140 million foydalanuvchini qamrab oldi. Natijada mamlakatda bank hisobvaraqlariga ega aholi ulushi 27 foizga oshdi [8] (2-jadval).

2-jadval. Raqamli moliyaviy inklyuzivlik bo'yicha xalqaro tajriba qiyosi

Mamlakat	Tizim / Dastur	Joriy yil	Qamrov, %	Asosiy omil
Keniya	M-Pesa	2007	73	USSD texnologiyasi
Hindiston	UPI + Jan Dhan	2016	80	Hukumat dasturi
Braziliya	Pix	2020	67	Bepul, real vaqt
Janubiy Koreya	Fintech sandbox	2019	95	Tartibga solish
O'zbekiston	Payme, Click	2015	48*	To'lov xizmatlari

* — qishloq aholisi qamrovi.

Manba: GSMA, Jahon banki, Markaziy bank ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, muvaffaqiyatli raqamli inklyuzivlik modellarida uchta umumiy xususiyat mavjud: davlat va xususiy sektor hamkorligi, texnologiyalarning soddaligi va foydalanuvchilar uchun qulay interfeys, shuningdek keng qamrovli infratuzilmaning mavjudligi.

O'tkazilgan SWOT tahlili O'zbekistonda raqamli bank xizmatlari orqali moliyaviy inklyuzivlikni rivojlantirish uchun bir qator muhim omillarni ko'rsatdi. Kuchli tomonlar qatorida mamlakatda yosh aholining ulushi yuqori ekanligi (o'rtacha yosh 29 yosh), smartfonlar tarqalishining yildan yilga ortib borayotgani (2024-yilda 68 foiz), mavjud raqamli to'lov infratuzilmasi (Payme, Click, UzCard) hamda O'zbekiston hukumatining raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan siyosiy irodasi alohida qayd etiladi.

Zaif tomonlar qatoriga qishloq hududlarida internet infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi, katta yoshdagi va kam savodli aholi qatlamlari orasida raqamli savodxonlik darajasining pastligi, raqamli to'lovlar xavfsizligiga nisbatan ishonchsizlik hamda mobil ilovalarning mahalliy tillarda to'liq qo'llab-quvvatlanmasligi kiritiladi.

Imkoniyatlar sifatida sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (big data) asosida kredit skoring tizimlarini rivojlantirish, USSD texnologiyasi yordamida internet mavjud bo'lmagan hududlarda ham moliyaviy xizmatlarni taqdim etish, davlat to'lovlarini raqamlashtirish hamda agent banking modelini kengaytirish istiqbollari ko'rsatib o'tiladi.

Tahdidlar qatorida esa kiberjinoyatchilik va fishing hujumlarining ortib borishi, fintech kompaniyalari faoliyatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy muhitning o'zgaruvchanligi hamda xorijiy moliyaviy platformalar bilan raqobatning kuchayishi qayd etilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli bank xizmatlari O'zbekistonda moliyaviy inklyuzivlikni kengaytirishning eng istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Biroq ushbu salohiyatni to'liq ro'yobga chiqarish uchun texnologik, institutsional va ijtimoiy jihatlarni qamrab oluvchi kompleks chora-tadbirlar majmuasini amalga oshirish zarur.

Birinchi tavsiya — USSD asosida ishlaydigan sodda mobil banking xizmatlarini joriy etishdir. Keniya tajribasiga o'xshash ushbu yondashuv internet ulanishsiz ham moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkonini yaratadi va ayniqsa qishloq aholisi uchun dolzarb yechim hisoblanadi.

Ikkinchi tavsiya — agent banking tizimini qonuniy asosda mustahkamlash va kengaytirishdir. Do'konlar, pochta bo'limlari hamda mahalla markazlari negizida agent tarmoqlarini shakllantirish bank xizmatlarini aholiga yanada yaqinlashtiradi.

Uchinchi tavsiya — raqamli savodxonlik dasturlarini mahalla tuzilmalari orqali amalga oshirishdir. Har bir mahallada mobil to'lov va raqamli bank xizmatlaridan foydalanishni o'rgatuvchi jamoat maslahatchilarini tayyorlash hamda ularning faoliyatini moddiy rag'batlantirish maqsadga muvofiqdir.

To'rtinchi tavsiya — bank ilovalari interfeyslarini to'liq o'zbek tiliga moslashtirish va ovozli ko'mak funksiyalarini joriy etishdir. Bu, ayniqsa, o'qish va yozish ko'nikmalari yetarli bo'lmagan foydalanuvchilar uchun muhim ahamiyatga ega.

Beshinchi tavsiya — O'zbekistonda Hindistondagi UPI (Unified Payments Interface) modeliga o'xshash milliy to'lov platformalari o'rtasida o'zaro muvofiqlik tizimini joriy etishdir. Bu barcha to'lov tizimlari o'rtasida muammosiz pul o'tkazmalarini ta'minlab, bozor fragmentatsiyasini kamaytiradi.

Oltinchi tavsiya — fintech startaplari uchun tartibga solish sandbox muhitini yaratishdir. Yangi moliyaviy mahsulotlarni nazorat ostida sinovdan o'tkazish imkoniyatining mavjudligi innovatsiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Mazkur tavsiyalar izchil amalga oshirilgan taqdirda, 2030-yilga qadar O'zbekistonda raqamli bank xizmatlari qamrovi 80 foizdan oshishi, qishloq aholisi qamrovi esa 70 foizga yetishi mumkinligi prognoz qilinmoqda. Bu esa mamlakatda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash va ijtimoiy farovonlikni oshirish uchun muhim poydevor bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. World Bank. (2023). The Global Findex Database 2022: Measuring Financial Inclusion and the Fintech Revolution. Washington, D.C.: World Bank Group. <https://www.worldbank.org/en/publication/globalfindex>
2. Jack, W., & Suri, T. (2011). Mobile money: The economics of M-PESA. NBER Working Paper, No. 16721. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.
3. Demirgüç-Kunt, A., Klapper, L., Singer, D., & Ansar, S. (2022). The Global Findex Database 2021: Financial Inclusion, Digital Payments, and Resilience in the Age of COVID-19. Washington, D.C.: World Bank.
4. Khwaja, A. I., & Mian, A. (2008). Tracing the impact of bank liquidity shocks: Evidence from an emerging market. *American Economic Review*, 98(4), 1413–1442.
5. Kaffenberger, M., & Totolo, E. (2018). A Digital Credit Revolution: Insights from Borrowers in Kenya and Tanzania. Washington, D.C.: CGAP.
6. Yusupov, A. N. (2023). O'zbekistonda raqamli to'lov tizimlarining rivojlanish tendensiyalari. *Moliya va bank ishi*, 4(2), 33–47.

7. Reserve Bank of India. (2024). Annual Report on Payment and Settlement Systems. Mumbai: RBI Publications.
8. Banco Central do Brasil. (2024). Pix: Three Years of Instant Payments in Brazil. Brasilia: BCB Report.
9. GSMA Intelligence. (2024). State of the Industry Report on Mobile Money 2024. London: GSMA.
10. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). Raqamli moliyaviy xizmatlar bo'yicha yillik hisobot. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>